

## EUSKALTZALE ETA EUSKALARIEN JAN-EDANAK

Gastronomia hain garrantzitsua den herri honetan jakingarrria deritzagu euskaltzale eta euskalariak zelako janariz eta edariz ibiltzen diren beren bilera eta ospakizunetan. Era berean, baita ere, jakin nahi dugu nolako hiztegia erabiltzen duten.

Duela ehun urte Durangon egin ziren Euskal Jaietako menuaren berri emanaz hasiko gara. 1886ko uztailaren 26an ospatu zen anaiarteko bazkari txartelean eskuz idatzirik agertzen zaigu honako zerrenda hau:

### *Sopak*

Arroza Balentziako oiturara  
Bedarrezko sopia

### *Erregosiak*

Lenguaduak  
Gantzorezko pastelak urdantzakiagaz  
Makallaua Bizkaiko modura  
Ollaskuak Jerez-saltsan  
Urdantzakia  
Izokia maioneseagaz  
Lekaak

### *Erria*

Solomochua bedaspilliagaz





Sopák.

Arroza Balentriako oiturana.

Bedarretko sopia.

Erregosiak.

Lenguaduak.

Jantzeretko pastelak urdantziakigar.

Makallana birkaitis modura.

Ollastuak Terer-sallan.

Urdantzia.

Yrokia maioneseagar.

Lekaak.

Erria.

Solomochua bedaspilliagar.

Arkenak.

Ohantza leitua.

gartaiá.

Era dibardincho frutak.

Gozuak eta pastelak.



## Azkenak

Ukantra leitua

Gaztaia

Era desbardiñeko frutak

Gozuak eta pastelak

\* \* \*

Aurten, Durangon bertan, mendeurrenaren ospaketa eratu dute tronperriarrak, eta hara zer-nolako afaria eskaini zuten:

## Sarrera

Txanpan-koktela

Barazki-sopa

Arroza

Zizki-mizkak

Pernil-xerrak

## Arrainak

Itxas-mihia

Makaltoa Bizkaiko erara

Salmoia saltsa ezbardinetan

Piper berdeak txipiroiaz beteta

## Okelak

Oilaskoa Jerez erako saltsan

Solomoa piper berde eta gorriekaz

Solomillo errea laguntzagaz

## Amaierak

Onakak eta fruitu ezbardinak

Euskal gaztaia

Etxeko gozokiak

## Ardaoak

Txakolin zuri eta gorria

Euskal ardaoak

## Akeita

\* \* \*



Hara hemen 1930. urtean, «Euskaltzaleak» zeritzan erakundeen sortzaile eta eragileek antolatua. Erakundearen buruorde Lizardi olerkaria zen eta aldez aurretik Zumaiako Uranga jate-txearekin mintzatuak zirenaren arabera, jate-txeak menua proposatu eta oneritsia emanaz eta behar ziren zuzenketekin Lizardik erantzuna, ondo iragar zezaten. Hitez-hitz transkribatuko dugu Lizardiren ihardespren gutuna:

Tolosa'tik, 1930'gneko. Epalla - 3'gnean.

Txomin adiskidea: Irea jaso diat, eta «Euskal Saleak»en «menua» ere bai. Tajuzko bazkaria iruditzen zaidak, ugari ta ondo maniatua izan-ezker. Bereala zia deia «Euzkadi»ra ta «Argia»ra. «Menu»ak, jakiña, euskeraz agertu bear dizkiagu. Onelatsu uste diat jarri ditekela:

«EUSKALTZALEAK»

1930'gneko. Epalla'ren 9'gneko. bazkaria

ZUMAIA'n, «URANGA»-jate-txean

Jaki-agiria

Zizka-mizka anitz

Arrautz-zopa

Legatza, erregosita

Azpizuna (solomoa) Baratzai-eraz (1)

Arkume errea, urazaaz

Mai-azkenak:

Esnezkoa ta igaliak

Ardoa ta sagardoa

Akeita, edari bizi ta txokorra

Bazkari-saria: ZAZPI'na laurleko

(1) «A la Sardinera» jartzen dik, baña «A la Jardinera» ote dan iruditzen zaidak. Euskeraz alde aundia zegok: Baratzai'tik Sardin-salzalle'ra...



Ori eztek garestia izango ta ortxe egin-arazi ditzak eun bat jaki-agiri, irarkolan, ta ordainduko dizkiagu. Beti ere gauzari garrantzia ematea ona dek olakoetan. Olabeaga'ri emaiatzok eta ostalariak jarri ditzala tajuz maian.

Gure aldetik, AMARRENTZAKO bazkari-eskariak «apuntatu». Egun auetan etorriko zaizkik, noski, mordoan. Ostiral edo larunbatean, zenbatek eskatu ainbatentzako gaztiatu zak Zumai'ra. Altzeta'k ere esan ziak zortzi-batentzat eskatuko otediken. Ea orko idazleMEAK (Etxabe'tarra ta gañontzekoak) zirikatzen dituken, «arreba»-mordo bat bildu dezagun.

Batasunerako beraz itxura onak Bilbo-aldean...? Jaikoa'k nai dezala, bada, gizona, orixe bear bezela ta betirako egitea.

Agur, adiskide. Iganderarte, J. L.

*Lizardi*

Hitzak hizbidea ekartzen omen du eta tolosar Juan Antonio Garmendia adiskidearekin gauza hauetaz mintzatzean, Euskaltzaleak baino lehenxoago Golfeko zelaian egin zen «Eusko Bazkari»-aren berri jakin dugu. Baita jaialdi hartarako iragarri zuten txartel apainaren fotokopia eskuratu ere, adiskide onari esker. Gotiko letraz, txukun, gazteleraz eta euskaraz Tolosako Laborde y Labayen inprimategian argitaratua, folio neurriko orri batean, goialdean jaiaren adierazpena eta kolorezko irudia, azpikaldean bi zutabezko zerrendaz jakiak. Irudiak, batean Ibarra eliza neoklasikoa eta bere aurrekaldeko zubia ditu apaingarri; bestean txistulari bat, bere atzekaldean Arantzazuko eliza eta erromeria. Testua hola dakar:

## EUSKO BAZKARIYA

*Erromeriya egunian*

*Golf'eko zelaiean*

*izango dana*

*1928 Uztailla'ren 15'n*



## BAZKARIYA

Bitartekoak. Talua ta arto berua

Ollo zukua

Eltzekoa

Artikutza'ko amorrarak

Arkumia

Ollasko erriak

Bazkari-ondorenak- Mamiya-ta

igaliak kaikuan

Bertako sagardoa ta txakoliña

Ardo, akeita, edari biziak

\* \* \*

Eskualzaleen-Biltzarrak 1965. urtean Maulen izan zuen bere urteroko bilera, paper apain batean agertu zuen janari ageria, goikaldetik ezkerrean «Zazpiak-bat» ikur edo ezkutu, eskubialdetik «Izarra. Liqueur Basque» jartzen zuena, dena gorri, zuri eta berdez, azpikaldean soinujole eta dantzari irudiz, txukun aurkeztua. Erdian, janari zerrenda honela zetorren:

1965-eko Buruilaren 9-ko

## BAZKARIA

Oilo Salda

Lukainka Biperradarekin

Ziberoko Zikiroa

Apez Ilharrarekin

Bortuko Gasna

Herriko Pastiza

Udareak

Arno Gorria Hoberenetik

Kafea

Grattau Jaunak eman Ondokoekin

«Clés des Ducs» eta «Izarra»

\* \* \*



Berriz ere Maulen ginen 1970eko urriaren 25ean, hiriko eskribau izan zen J. D. J. Sallaberry-ren *Chants populaires du Pays Basque* kanta bilduma liburua argitaratzearen mendeurrena ospatzen bai zen, eta guk oso gutti behar holako dei bati erantzun jatorra emateko, jan-edan bikaina egiteaz gainera, hori bezain atsegin zaigu bazkalondoko alaitasunean xiberuarrak kantari entzutea.

Ortografia bereziarekin, txartek apain batean honela aurkeztu ziguten eguneko menua:

*Maule Urrietaren 25ian*  
*Sallaberriren Khantoriren*  
*Ehunquerrena*

**JATÉKOUA**

Salda Adeliakin  
Aratzolatzeko Urzouak Saltsan  
Artzarki Laurduna  
Apez Ilharrekin

—  
Ahuzkiko Gazna  
Etchenko Hounkaillia  
Beltcha Ondokouekin

—  
Ardou Gorri Haitienak

*Restaurant «Chez Altha» - Mauléon*  
*le 25 Octobre 1970*

Handik gehiegi urrutitu gabe ikus dezagun Donibane Garazin nola maneaten diren manexak.

Jean Barbier euskal idazlearen mendeurrena ospatzean menu-txartel hau jaso genuen han ginen bazkaldiarrak:

*Jean Barbier-en omenaldia*



*a r n o a*

«zantxo azkarra» naparrako  
gorria eta belza  
*j a t e k o a k*  
jan xehe multxo  
iratiko arraina  
artxilondoko axurkia  
baratzekariekin  
entsalada  
etxeke kopa hormatua  
cafe eta euskal herriko ondokoarekin  
brana etxeak eskainia

*donibane garazin*

1975-ko abendoaren 21-ean

«central ostatuan»

1983ko urriaren 30ean Euskualzaleen Biltzarra eta Euskaltzaindia, bi elkarteok bildu ziren Azkainen Jean Elissalde «Zerbitzari» zenaren mendeurrena ospatuz.

Bazkალurrean Roger Idiartek eman zigun hitzaldian ez zen falta gatzik eta piperrik. Beraz, hortik nahiko asetuan joan ginen «Zerbitzari» pilotazalearen ohoretan Laduche-en Trinke-tera bazkaltzera. Hala behar, pilotazalearen omenez tokia hautatzean. Baina Idiarti entzun genionez, «arrantzalea eta onddo-  
ketaria» ere ba omen zen «Zerbitzari» zena. Nonbait, sukaldari manexak ez ziren hortaz oroitu eta hara hor menuaren jakien artean arrainik eta onddorik ez jartzea pekatu. Hala ere bazen zertaz asetu eta inor ez zen kexatu. Muxinik gabe ongi hartua izan zen gutunean aurkeztua: Eltzekaria, Aza xukua, Zikiroa ilharrekin, Ensalada, Gasna, Hotz-beroa eta Kafea.

Izarrak eskainitako ondokoaz inork ez zuen izarrak ikusterik, baina bai zeruko mana goxoa, hain ongi bedeinkatua zen mahaian.





Azkainen Urriaren 30-an  
Zerbitzari-ren Omen Aldia

## EUSKALZALEEN BILTZARRA EUSKALZAINDIA



### BAZKARIA

Eltzekaria

Aza Xukua

Zikiroa

Ilharra-ekin

Ensalada

Gasna

Hotz-beroa

Kafea

Izarrak eskainiko ondoko arrekin



LADUCHE-en TRINKETEAN  
AZKAINEN



\* \* \*

Nafarroako erresuma zaharra ez da izanen janedanetarako lekurik txarrena. Beha han ere nola dakiten gauzak atontzen. Bi orridun txarteltxo dugu lekuko, *Pedro Mary eta «Maitena»* jartzen du azpian, inprimategiaren ordezt. Euskaltzain baten sarrera zen ospakizun. Azalean, ajedrezdun armari baten azpian, honako hau jartzen du: «Satrustegi jaunaren Euskaltzaindian sartzea. Luzaide'n. 1963: Buruilak 15». Eta gutunaren barnetik honako zerrenda hauek:

*Arnoak*

Xuri ta gorria  
Chanpagna  
Edariak  
Kafia

*Bazkaria*

Ollosalda  
Amurraina urdazpikoarekin  
Aretxekia baratze belarrekin  
Ollaskoa onyoeekin  
Entsalada

*Desertak*

Bixkotxa  
ta  
Karroin opila

\* \* \*

Luzaidek Nafarroa Behereko izakera duenez, jo dezagun goi aldera eta har Euskal Herriaren hiriburu zaharra zen Iruña eta ikus garai bateko jatetxerik apainenean bertsolariei jarri zioten bazkari herrikoia. Hara hemen hitzez-hitz, txartelak zekarrrena:



Iruñe-ko «Euskalerrria-ren Adiskideak» Elkargoak Nafarroa-ko bertsolariei OHOREZKO BAZKARIA. 1964'go Iraillaren 27'an.

*Bazkaria*

Salda

Ajoarrieroa otarrainakin

Solomua, entsaladakin

Tarta izoztua

Kafia

*Edariak*

Ardo gorri eta likoreak

Hotel de los Tres Reyes

Iruña

• • •

Durangoko Euskal Jaien mendeurrenez hasi eta Lizardi zeneren gutunez jarraitua, tolosarrek poetaren oroitzapenez ideki zuten elkarteko afariz bukatzea oso legezkoa deritzagu. Gainera, tolosarrek badakite gauzak itxuran egiten. Kasu honetan, bertako euskara ederraren ospea zalantzan jartzekoa bada ere. Hala ere, gure irakurle ona ohartuko da, saltsak, bietan s eskatzen duela; aldiz, izokiak, z; «irian», idiaren behar duela eta abar. Holako tipikeriak nonnahi eta noiznahi irakurtzen direnez. Zeren, garai haietan, euskararenganako borondate ez zen guti eta barkamena merezi du.

Hara hemen hitzez-hitz. Irurako Restaurant Aizpurua-nean, pelotarien ohorea zio eragingarri zela, afariaren jaki zerrenda:

**TOLOSA'KO LIZARDI KULTURA ELKARTEAK**

1971'n otsaileko 15'ean - gaueko 10'etan

Pelotarien ohorezko afaria. Zeren Laskurain Ikastola laguntzeko, eratua den Jaialdian jokatzeko dutelako. Eskertuaz, hain eskuzabalki eskeini direlako.



**JAN ZERREND**

**ARRAI SOPA**

**TXIPIROIAK BERE SALTZAN**

**IRIAN SOLOMUA**

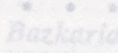
**OGI'GOZO IZOSKIAKIN**

**ETXEKO ARDOA**

**KAFIA ETA PATARRA**

*Salneurria: 325 Pezta*

Ardo gorri eta likoreak  
Hotel de los Reyes



Dunangoko Euskal Jaen mendagurterez hasi eta Lizardi xe-  
naren gutunex jarraituz tolosatek postaren oroitxapenez id-  
ki zuten elkarreko aiazix bukatuz gero jarrekoa dertxan. Gai-  
neta, tolosatek badakite gauzak jekuzan eginen. Kasu honetan,  
bertako euskara edertaren gogoz yaintzian jartzekoa bada ere.  
Hala ere, gure irakurle ona oharituko da, saltsak, bietan s es-  
katzan duela; aldiz, izokiak x; «rijan», idiaten behar duela eta  
apar. Holako tipikeriak nonahi eta noiznahi irakurtzen dire-  
nez. Zeren, gural baitan, euskaraingannako borondate ez zen  
guti eta barkamena merxi da.

Hara hemen hitze-hitz. Turoko Restaurant Aizpuria-nea,  
debotarien ohera xio etzaingari xela, atariaten jakki xertenda:

**TOLOS'AKO LIZARDI KULTURA ELKARTEAK**

1971 n. otsailko 15 can - gureko 10 eman  
eta aharu ez ararahaz uruzahaz manderari lake har eta a arald  
- o- Pofotarian oheretxo o arria, Zeren Taskorain Lhasola jamaiki  
txeko, ataria den. Ustaldian jokatzen duela. Eskernez, haitz  
eskurabaki eskaini duela.